

D. Lewis – D. Pearce – Uvnitř neolitické mysli. Vědomí, vesmír a říše bohů (2008)

Kristýna Farkašová

*Katedra antropologie a genetiky,
Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova
v Praze
kristyna.farkasova@gmail.com*

VE vědě platí názor, že pokud chcete být dobrým badatelem, musíte pracovat s nejnovejšími publikacemi. Dnes je ale trh přesycen informacemi, a proto se může mnohdy stát, že kniha co by vás mohla nejvíce zaujmout, není marketingově protlačována a vy ji prostě minete. Nebo ji (tak jako já) objevíte až za pár let. Přestože kniha „Uvnitř neolitické mysli“ byla vydána již před čtyřmi roky, považují ji stále za hodnou pozornosti.

Období neolitu bylo vyčleněno a postupně uznáváno již na konci 19. století. Přesto na celém světě stále láká badatele mnoha vědních oborů. Neolit je totiž obdobím, kdy pro nás z nejasných důvodů, člověk přestal vést kočovný způsob života při shánění potravy, a naopak se usadil, domestikoval rostliny a zvířata, a zavedl zemědělství. Zároveň tím dal i základ třídění sociální sféry. Dnes je na zemědělství nahlíženo jako na záměrný neolitický vynález člověka, který mu měl usnadnit práci a dostupnost potravin.

Autoři této knihy však přinášejí kontroverzní názor, že tomu tak nebylo a že domestikace zvířat a plodin byla vlastně vedlejším produktem praktikování náboženství. 341 stran textu je rozděleno do 10 kapitol, kde jsou rozebírány hlavně schopnosti lidského vědomí, kosmologie a nemovité artefakty. To vše v na první pohled odlišných prostředích Blízkého východu a západní Evropy. Každá kapitola je pak rozdělena do dílčích celků.

V první kapitole, nazvané „Revoluční neolit“, se čtenáři nejdříve dozví o (před)neolitické minulosti blízkovýchodního města Jericha, výzkumech zde vedených a o nálezu lidských lebek pod podlahou jednoho z domů. Poté je předsta-

veno samotné období neolitu, jako období jedněch z nejdůležitějších změn v lidské minulosti, zemědělství a všeobecné prvky náboženství a jeho prostředky. Je zde nastíněna podstata náboženství, důvody opuštění lovecko-sběračského způsobu života a přechod k domestikaci. Druhá kapitola je věnována možnostem lidského vědomí – které jsou v dnešní době přehlíženy, neuropsychologickému modelu a jeho stádiím, jež jsou překvapivě společné pro všechny lidské bytosti. Zároveň nás autoři v této kapitole přivádí na myšlenku, že lidské vědomí ovlivňovalo a ovlivňuje naše každodenní chování. Třetí kapitola rozvíjí princip mozkových pochodů, pojednává o kosmu, jeho úrovních a o tom, jak byl a je chápán různými kulturami. Zde se rovněž dozvíme, kdo a jak vůbec je možné mezi jednotlivými úrovněmi kosmu cestovat a jak se s celou vírou v kosmos mohli vypořádávat lidé v neolitu a dříve. Následující kapitola čtenáře přenáší na Blízký východ, věnuje se kosmologickým vzorcům architektury a zároveň se snaží přinést důkazy, že se kosmologie promítá do stavebních zákonitostí nejen pravěkých populací, ale i současných „neúplných společností“. Kapitola pátá shrnuje již na jiných místech rozebíraná témata jako např. lidské myšlení, vztah lidí a zvířat, kosmos a duševní požitky z něj a prospekci mentálních obrazů. Všechna tato témata jsou zde uvedena za účelem odhalení mechanizace domestikace praturů. Kapitola šest zlehka opouští Blízký východ a přesouvá se do atlantické Evropy a snaží se dokázat, že kosmologie, kterou si dnes můžeme vyložit jen díky artefaktům, se promítala v mýtech a v jednání dávných lidí. Ačkoli jsou tyto oblasti geograficky velmi vzdálené, sdílejí mnoho stejných prvků, které musely vycházet ze stejného způsobu myšlení. K podpoření této teorie jsou použity příběhy s podobnými prvky – Epos o Gilgamešovi a vyprávění sibiřského šamana.

Druhá polovina knihy přenáší poznatky z Blízkého východu k megalitickým stavbám atlantické Evropy. V sedmé kapitole se autoři věnují neolitickým mohylám, megalitickým stavbám a jejich vztahu k chápání neolitické kosmologie a jejich projevů v aspektech neolitické architektury. Následující kapitola pojednává o archeologicky velmi zajímavé lokalitě Brú na Bóinne v Irsku, na které se soustřeďuje množství neolitických památek, a proto ji lze chápat jako centrální místo pravěkého náboženství. Devátá kapitola je potom věnována pouze

samostatným složkám neolitického náboženství, které dnes můžeme vidět v hmotných i nehmotných památkách, materiálech, z kterých byly zhotoveny, a v motivech, kterými byly vyzdobeny. Závěrečná kapitola shrnuje tematiku celé knihy a lze za ni použít jen její úvodní větu „S minulostí je to jako s cizí zemí: nepochybujeme, že lidé v ní dělají věci jinak, víceméně ale dělají stejné věci jako my.“

Tato kniha potěší zejména proto, že je jak svěží vítr v zatuchlé knihovně. Dnešní společnost je natolik povrchní a zaměstnaná materialismem, peněží a kariérou, že každý člověk zabývající se jen trochu duchovnem okamžitě platí za podivína. Stejný náhled bohužel má i 90 % současných vědců řešících otázky minulosti. Neuvědomují si ale, že kultury vzdálené nám tisíce let, měly žebříček hodnot postavený jinak než máme dnes my. Pokud nenalezneme stroj času, tak nikdy nebudeme schopni plně rekonstruovat minulost, a tudíž nikdy nebudeme s jistotou vědět, co pro naše předky bylo nejdůležitější a proč. Artefakty dávají možnost rekonstruovat jen část materiální kultury, ale co se týče zvyků, náboženství atd., tak fungují jen jako jejich negativ. Právě v připuštění této myšlenky je kniha „Uvnitř neolitické mysli“ poněkud revoluční.

Přestože zavání novátorským přístupem k problému, tak by čtenář měl umět filtrovat informace a všechny názory autorů nebrat za dané. Mnohé předpoklady jsou doslova přitažené za vlasy a čas teprve ukáže, zda byl neolit hříčkou náhody, či následkem dopodrobna promyšlených kroků.

LEWIS, D., D. PEARCE. 2008. *Uvnitř neolitické mysli. Vědomí, vesmír a říše bohů*. Praha: Academia. 392 s.

Miloš Mendel – Víno a vinařství v dějinách islámu (2010)

Alena Tomková

*Katedra blízkovýchodních studií, Fakulta filozofická, Západočeská univerzita v Plzni
alatmkova@yahoo.co.uk*

ZKOUMÁNÍ vývoje dějin islámu a společnosti velkých islámských říší oživila knižní novinka *Víno a vinařství v dějinách islámu* od předního českého arabisty a islamologa Miloše Mendela.

Jak je patrné z tematické náplně knihy a písemných pramenů v publikaci předložených, problematika vinařství, a zpracování a požívání různých alkoholických preparátů jako takových představovala v dějinách islámu velmi živý a všudypřítomný fenomén. V první části se autor zabývá vinařstvím ve světle islámského práva, věrouky a etiky. Na příkladech jednotlivých hadíthů, tedy zpráv o skutecích proroka Muhammada, a na základě výkladů Koránu a sunny středověkými islámskými exegety dokládá, že požívání vína v průběhu islámského středověku se setkávalo s ambivalencí názorů v závislosti na povaze jednotlivých islámských právních škol, které se uplatňovaly v konkrétní oblasti arabského a islámského středověku. Tyto názory variovaly od absolutního zákazu požívání vína s hrozbou vysokých trestů při porušení těchto zákazů až po umírněnější názory, kdy víno a jiné destiláty mohly být užívány jakožto prostředky tlumící projevy různých nemocí a neduhů. Kromě nejednoznačného pohledu islámské právní tradice a věrouky na vinařství se v průběhu dějin setkáváme i s hadíthy, které byly účelově přepisovány podle potřeb doby. Miloš Mendel poukazuje tímto na fakt, že i když islám od svého triumfu v 7. století zaujal ke konzumaci vína zpravidla negativní postoj, stále „šlo o normu, která byla po celé islámské dějiny tou či onou měrou porušována. Mezi nábožensko-právním ideálem a mezi společenskou realitou existoval trvalý rozpor“ (Mendel 2010: 151).

Velká část knihy je věnována úloze vína a vinařství v období rozkvětu arabských dějin. Autor se vydává i do období starověkého

Předního východu a poohlíží se po fenoménu užívání vína v kultuře předislámských Arabů. Na základě dokladů archeologických artefaktů je zmíněna kontinuita v oblíbě konzumace vína, která byla často součástí rituálů předislámských kultů. Právě díky této kontinuitě tradice předislámských kultů a také samozřejmě díky přitažlivosti pití vína se i přes veškeré zákazy, které přišly s postupným vývojem islámu a posunem problematiky do právní roviny, rozvinula ve středověkých dějinách Arabů velmi bohatá a dynamická vinařská kultura. Na tomto místě je třeba zmínit lehkost a vtip, se kterým autor podává svá svědectví z překladů arabských dobových dokumentů a spisů evropských cestovatelů a vyslanců, kteří v té době na dvorech arabských vládců působili. Právě zkazky o životě v podzámčí arabských dvorů jsou přínosnou antropologickou sondou do společnosti středověkých Arabů tak, jak ji ze suchopárných dějin arabských říší jen těžko poznáme. Právě nezřízená konzumace vína a jiných alkoholických substrátů byla podle autorových dokladů několikrát příčinou prohraných bitev, čímž je dokázáno, že vinařství a konzumace vína skutečně ovlivňovaly běh arabských dějin.

Islámské dějiny nejsou, jak víme, spojeny pouze s arabskou kulturou, ale prostupovaly celou oblastí od Blízkého východu přes střední Asii až po Indii a jihovýchodní Asii. Mimo oblast arabského světa podniká autor exkurs i do pravděpodobné kolébky vinařství – do Persie, kde bylo víno tradičně spjata s úkony prováděnými při rituálech zoroastriánů. Příchod islámu na území Persie v 7. století však představoval pro perské vinařství částečné omezení v konzumaci, nicméně z dobových zpráv autor poukazuje na fakt, že nadále víno sehrávalo důležitou roli jakožto symbol moci a prostředek společenské komunikace zejména v diplomatických kruzích. Tento kulturní a společenský aspekt v kultu vína zejména v safíjovské Persii (16.–18. století) byl patrný i na dvorech Osmanů, kteří ač muslimové přistupovali k zákazu konzumace a produkce vína vzhledem k existenci různorodých nemuslimských skupin na území Osmanské říše velmi flexibilně a racionálně. Vinařství totiž přinášelo značné finanční prostředky do státní pokladny v podobě daní a celních poplatků a od 18. století s částečnou sekularizací říše bylo pití vína známkou příklonu k modernizaci, a to zejména v očích Evropanů působících na osmanském dvoře. Autor si též v krátkosti všímá další vel-

ké islámské říše – mughalské Indie, ve které si však víno nezískalo takovou oblibu jako u jejích západních sousedů a kde s postupnou infiltrací Evropanů do říše převládla spíše konzumace alkoholu západní proveniencí.

Miloš Mendel uzavírá své historické bádání o fenoménu vinařství v islámském světě pohledem do osudů vína a vinařství v moderních arabských a islámských zemích, ve kterých je jeho konzumace a produkce spjata do velké míry s vnitropolitických vývojem dané oblasti. Spektrum pohledů na vinařství s ohledem na právní tradici a historickou zkušenost je velmi různorodé a variuje od stoprocentní prohibice (Írán, Saúdská Arábie) až po kvalitní šlechtění vinných odrůd za spolupráce zahraničních expertů (Libanon, Jordánsko).

Fenomén vinařství v islámském světě nebyl dodnes v českém prostředí podrobněji zpracován a lze říci, že autor se úkolu zhostil velmi důkladně a s přihlédnutím ke komplexnosti tématu jej podal čtivě a zajímavě. Odborná veřejnost ocení zejména bohaté překlady z orientálních jazyků a uvedení podrobných arabských, perských a tureckých termínů, které se k tématu vztahují. Miloš Mendel podal i fundovaný přehled o způsobech zpracování vína, pěstovaných odrůdách a všeobecně o blízkovýchodním vinařství jako takovém. To vše opět obohatil termíny z orientálních jazyků.

Bez nadsázky je možno konstatovat, že kniha *Víno a vinařství v dějinách islámu* představuje skutečný skvost na českém knižním trhu, který ocení nejen úzká akademická obec českých orientalistů, ale jistě i širší veřejnost zajímavící se o kulturní, společenské a politické aspekty nejen islámského civilizačního okruhu.

MENDEL, M. 2010. *Víno a vinařství v dějinách islámu*. Praha: Orientální ústav Akademie věd. 496 s.

Petr Janeček – Folklor atomového věku – kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé společnosti (2011)

Michal Zikmund

*Katedra antropologie, Fakulta filozofická,
Západočeská univerzita v Plzni
Zikmund22@seznam.cz*

V listopadu minulého roku byla vydána kolektivní monografie s názvem *Folklor atomového věku – kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti*. Editorem je PhDr. Petr Janeček, který je v současné době vedoucím Etnografického oddělení Národního muzea. Prvotním impulsem k vydání této publikace byla výstava Národního muzea nesoucí název *Nové pověsti české*. Folklor atomového věku zaměřená na identickou problematiku. Na přípravách uvedené výstavy se podíleli všichni autoři recenzované knihy.

Publikace má za cíl představit folklorní a příbuzné kolektivně vytvářené i sdílené a neformálně šířené prvky expresivní kultury vybraných sociálně a kulturně distinktivních skupin, které jsou či byly rozšířené na území českých zemí ve 2. polovině 20. století a v současnosti. Petr Janeček v úvodu publikace dává na vědomí, že autorům jednotlivých studií jde i o zmapovat „folklorní repertoár stabilnějších společenských skupin, definovaných společně sdílenou kulturou“ (str. 9). Zároveň však dodává, že objektem zájmu badatelů není pouze tento repertoár, ale i „dané skupiny samotné, jejich vznik, geneze, historický vývoj, společenské souvislosti a specifické kulturní projevy“ (str. 9). V knize se autoři věnují čtyřem skupinám: dětem, vojákům základní služby, trampům a příslušníkům hudebních subkultur.

Autorkou v pořadí první studie s názvem *Kultura dětí a dětský folklor* je PhDr. Dana Bittnerová, CSc., z Fakulty humanitních stu-

dií Univerzity Karlovy v Praze. Jak již vyplývá z názvu, předmětem jejího zájmu jsou děti, tedy skupina, jež je definována primárně generačně. Kultura dětí spadá do období povinné školní docházky, a je tak vymezena šestým až dvanáctým, resp. patnáctým rokem života. Toto časové období autorka označuje jako „zlatý věk“ kultury dětí, a právě kultura a folklor dětí tohoto věku jsou předmětem zájmu jejího bádání. Ve své studii však nezapomíná ani na historii bádání o dětském folkloru, jejíž vznik datuje do 2. poloviny 19. století. Zároveň však podotýká, že „seriózní“ výzkum dětského folkloru je záležitostí posledních desetiletí. V zájmu badatelů se objevují např. tleskací hry, skákání gummy, dětské památníky atd. Posun vidí autorka v tom, že již není podceňována jiná forma folkloru než ústně tradovaná. Bittnerová se ve své studii věnuje také žánrům dětského folkloru, jejichž typickým znakem je synkretismus, tedy spojování různých prvků, např. slov, pohybů či rytmů i výtvarných složek. Na mnoha příkladech dětských her, zápisů do památníků či říkanek pak demonstruje jednotlivé žánry dětského folkloru. Dále se také věnuje procesu, jak se folklor udržuje v kolektivní paměti a jak je ovlivňován známými fenomény, jež jsou dětem srozumitelné. Demonstruje to na příkladu filmových postav, které se v dětských říkánkách v průběhu let mění, avšak význam zůstává stejný. V 70. letech to byli Vinnetou a Ribanna (Prší, prší, jen se leje, Vinnetou se z okna směje...), následovali Sandokan a Marriana (Prší, prší, jen se leje, Sandokan se z okna směje...), kteří byli vystřídáni Harrym Potterem a Hermionou (Prší, prší, jen se leje, Harry Potter z okna bleje...). Autorka si je vědoma toho, že samotný popis dětského folkloru nestačí a že podstatným znakem je jeho funkce v komunikaci mezi aktéry. Upozorňuje také na funkci dětského folkloru „vyzkoušet si něco zakázaného“ (vulgarity v říkánkách, hra Flaška dětí na prahu puberty atd.). V závěru studie se autorka rozepisuje o tom, proč je potřebné studovat dětský folklor. Podstatný argument spatřuje v tom, že „právě kultura dětí a jejich folklor jsou jednou z mála oblastí euroamerické kultury, které dosud nejsou v područí masově distribuovaných technologií, mediálních vzorů a formálních institucí“ (str. 37). Já osobně zcela jistě souhlasím s tvrzením o prospěšnosti zkoumání tohoto fenoménu. Nemyslím si však, že by dětský folklor nebyl, jak argumentuje autorka, „v područí distribuovaných technologií...“. Domnívám se, že v dnešní mediální realitě to

prostě není možné.

Ve druhé studii se Mgr. Adam Votruba, Ph.D., kurátor Etnografického oddělení Národního muzea, věnuje kultuře vojáků základní služby. Jedná se již vlastně o kulturu zaniklou, protože základní vojenská služba byla v České republice ukončena v roce 2004, na Slovensku pak v roce 2006. Sám autor definuje svoji studii jako „příspěvek k ohledávání terénu spíše než jako přehledné shrnutí etnografie vojáka“ (str. 39). Ve svém příspěvku se věnuje zvykům a rituálům vojáků. Zejména pak neoficiální hierarchii vojáků základní služby, která se zakládala na nadřazeném postavení vojáků z dřívějších nástupních termínů. Širší veřejnost zná klasické dělení vojáků na „bažanty“ a „mazáky“. Autor však představuje složitější dělení, které se navíc lišilo podle délky vojenské služby. V dobách kdy vojenská služba trvala dva roky, to byli „nováčkové“ („bažanti“), „půlročáci“, „mazáci“ a „supráci“. Důležitou roli měly také přechodové rituály mezi jednotlivými skupinami vojáků. Toto pasování do „vyššího stavu“ bylo v mnoha případech velmi obávané, protože mezi vojáky kolovaly zkreslené informace o jeho průběhu. Autor toto zjištění dokládá na příkladech rozhovorů s informanty. Ve studii se také rozepisuje o tzv. penalizování, což je výraz, který zahrnuje různé sankce ze strany mazáků. Nejedná se však o šikanu, ale o iniciační proces, který skončí poté, co nováček vytrpí stanovenou dobu v podřízeném postavení. Mezi služby patřilo například obstarávání jídla (bufet), pití (sahara), vyčištění obuvi atd. Votruba se ve svém příspěvku rozepisuje i o projevech hmotné kultury vojáků a o jejich oděvních zvyklostech. Mezi nejdůležitější patřilo tzv. střihání metru. K tomu potřeboval voják obyčejný krejčovský metr, ze kterého odstříhával jednotlivé centimetry/dny a počítal tak svůj návrat do civilu. Dalším fenoménem byly tzv. výroční bankovky, které se vyráběly na oslavu kulatého počtu dní do civilu. Díky fotografickým přílohám se můžeme seznámit s příklady různě výtvarně pojatých metrů, bankovek a vojenských tabel pocházejících z archivu Etnografického oddělení Národního muzea. Neznalé vojenské služby pak zcela jistě zaujme kapitola věnovaná vojenskému slangu. Čtenář se seznámí např. se zkratkami používanými mezi vojáky (LSD – léto strávené doma, ZZ TOP – zima zavání trvalým opuštěním posádky atd.), s pojmy které se týkaly výkonu služeb, s terminologií týkající se hmotných věcí atd.

Studie Adama Votruby je velmi čtivá a vhodně doplněná textovými a obrazovými přílohami. Přínosem studie je jisté i to, že autor jako zdroj informací využívá jak sbírky Národního muzea, tak rozhovory s pamětníky a vlastní zkušenosti s absolvováním základní vojenské služby.

Mgr. Jan Pohunek z Regionálního muzea v Jílovém u Prahy se ve svém příspěvku věnuje československému unikátu – trampskému hnutí. Tato subkultura se zrodila na počátku 20. století, a navzdory všem změnám politickým i společenským přetrvala až do dnešních dnů. Jak autor v úvodu upozorňuje, systematictější studium trampingu je záležitostí posledních let a literatura, která by se trampingem zabývala a zhodnotila ho v plné šíři, dosud chybí. Pohunek se na začátku své studie věnuje vzniku a vývoji trampského hnutí. Většina badatelů zabývajících se trampingem vychází z knihy Boba Hurikána *Dějiny trampingu* a ani autor této studie není výjimkou. V první kapitole seznamuje čtenáře s počátky trampského hnutí a s jeho vývojem až do současnosti. Tato část práce je zdařilou kompilací, která však ve svém důsledku nepřináší, pro člověka znalého tématu, nic nového. Další část příspěvku se věnuje oděvům a předmětům denní potřeby příslušníků trampské subkultury a jejich proměnou v průběhu 20. století. Stranou nenechává ani mluvní zvláštnosti, které trampové používají. Seznámíme se tak s množstvím výrazů typických pro trampské hnutí (batteldress – „betl“, lžíce – „bagr“ apod.). Nevynechává ani další fenomény, např. literární a umělecké. Zajímavou část studie tvoří kapitola o trampském slovesném folkloru, který je reprezentován zejména vtipy, pověstmi, historkami ze života a fámami. Do této kapitoly pak spadá i část věnovaná postavám trampských pověstí a legend. Čtenář se zde seznámí např. s postavou Hanse Hageny (fantom lomů Amerika u Karlštejna), Koženáče (muže v černém koženém kabátě, jenž měl propichovat spící trampy jehlicí skrze srub), Brdského hejkala (muže znetvořeného po autonehodě, jenž napadal trampy v lesích) atd. Poslední kapitola se věnuje specifické architektuře a úpravě žitého prostoru, jenž je využíván trampy. Jsou zde uvedeny popisy trampských srubů a tábořišť, které jsou zdařile doplněny fotografickou přílohou pořízenou autorem samým pro lepší představu neznalého čtenáře. Studie Jana Pohunka je velmi čtivá a dokazuje, že autor se trampskou subkulturou zabývá aktivně již delší dobu a do

tématu úspěšně pronikl.

Poslední studii věnující se fenoménu hudebních subkultur má na svědomí autorská dvojice ve složení Mgr. Martin Heřmanský a Mgr. Hedvika Novotná. Působíštěm obou autorů je Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze. V jejich příspěvku se na začátku seznámíme se stručnou historií výzkumu hudebních subkultur ve světě a u nás. Autoři se věnují zejména tzv. „chicagské škole americké sociologie“ a posléze tzv. „birminghamské“ škole, v jejímž rámci probíhaly výzkumy mezi britskou dělnickou mládeží. V českém prostředí se první pokusy o zachycení hudebních subkultur odehrály v 80. letech 20. století. Jednalo se však zejména o povrchní popis vybraných subkultur, založený na zúčastněném pozorování, bez hlubšího teoretického zázemí. První systematické studie jsou pak záležitostí posledních let.

V další kapitole se autoři věnují subkulturní ideologii a subkulturnímu stylu. Na příkladech punkové a emo subkultury pak tyto pojmy vysvětlují. Autoři se věnují také mediálnímu obrazu subkultur a s ním související tzv. morální panice. Morální panika je termín, na který upozornil v 70. letech britský sociolog Stanley Cohen. Jedná se o demonizování subkultur médii, která vytváří jejich obraz. Autoři správně poznamenávají a uvádějí na příkladech (punk, emo, techno), že morální panika se dotkla téměř všech hudebních subkultur a stále se vrací s nově vznikajícími. Studie neponechává stranou ani vliv internetu na vznik a činnost hudebních subkultur. Prudký rozvoj masmédií v posledním desetiletí umožňuje snadší šíření subkultur za hranice euroamerické kultury. Autoři jako příklad uvádějí současné studie, které se zabývají např. metalisty na Bali. Zároveň se však tyto subkultury vznikající v jiném prostředí adaptují na místní podmínky a nelze předpokládat, že např. skinheadi v Británii budou stejní jako skinheadi v Argentině. Internet má za následek postupné mizení vydávání tzv. fanzinů, podomácku vyráběných časopisů věnujících se dané subkultuře. Jak autoři upozorňují: „virtuální svět internetu umožňuje členům subkultur účastnit se na subkulturním dění, aniž by byli přítomni na stejném místě“ (str. 104). To vede podle autorů k vytváření virtuálních subkulturních komunit. Jak uvádějí, virtuální svět internetu je stěžejní pro subkulturu emo. Poslední kapitola je věnována vymezení pojmu „subkultura“ vycházejícího z klasického antropologického vymezení kul-

tury jako ohraničeného, a tedy uchopitelného celku. Toto často kritizované pojetí vyústilo v zavedení nových pojmů, které autoři vysvětlují. Jedná se o pojmy městský kmen či neo-kmen (urban tribes, neo tribe), klubová cultura (club culture) a scéna (scene). Velkým plusem této studie je množství textových příloh, ve kterých se čtenář dozví stručné, ale čtivé informace o různých hudebních subkulturách (punk, skinhead, emo, techno, hip-hop, metal a hardcore). Jako předchozí příspěvky i tento je doplněn fotografickými přílohami doplňujícími text.

Knihou *Folklor atomového věku – kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti* je podle mě příkladem toho, jak by měla kolektivní monografie zabývající se výše popsanou problematikou vypadat. Přestože má pouze 135 stran, je doslova nabitá informacemi, navíc doplněnými kvalitními obrazovými a textovými přílohami, které z ní ve výsledku dělají čtivou a atraktivní publikaci zajímavou jak pro odbornou, tak širší veřejnost.

JANEČEK, P. 2011. *Folklor atomového věku – kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti*. Praha: Národní muzeum. 136 s.

